

Suomenkielisten asiantuntijoiden urakehitys korkeakouluissa kohtaa haasteita kielitaitovaatimusten ja suomenkielisen opetuksen jatkuvuuden osalta

Kielivaatimusten tasapuolisuus

Yksi ongelma on kielivaatimusten epätasapuolisuus. Kaikilta hakijoilta ja yliopistoilla toimivilta tulisi vaatia kohtuudella vertailukelpoista kieliosaamista. Tämä tarkoittaa, että jos kielitaitoa vaaditaan, sitä tulisi vaatia kaikilta hakijoilta lähtömaasta riippumatta.

Kielitaitoa ei tarvitse olla heti alussa, mutta sovitun ajan kuluttua paikan saaneen tulee osoittaa tavoiteltua kielitaitoa. Tämä tarkoittaa myös, että kotimaiselta hakijalta ei saa vaatia sellaista, mitä ei muualta tulevilta vaadita.

Nykyisellään tilanne johtaa siihen, että kotimaisten kielten taitajien työnkuva voi eriytyä merkittävästikin kansainvälisiin kollegoihin verrattuina. Tutkimusta ja julkaisuja painotettaessa tästä muodostuu ongelma urakehityksen osalta. Perusopetus, kandi- ja maisteritöiden ohjaus sekä hallinto eivät ole tutkijan uralla etenemisessä erityinen meriitti. Kyse ei ole ainoastaan yksittäisestä hakutilanteesta vaan haun jälkeisestä tasavertaisesta kohtelusta ja mahdollisuuksista.

Tunnustetaan kuitenkin samalla, että suomen kielen taidon puutuminen vaikuttaa negatiivisesti työntekijän verkottumiseen Suomessa sekä yritysten ja viranomaisten kanssa tehtävien opinnäytteiden tai projekteihin osallistumiseen. Kansalliskielten kohtuullinen osaaminen olisi kaikkien tasapuolinen etu.

Jatkuvuuden uhka

Nyt on vaikea saada edes toisen kotimaisen kielen taitavia väitöskirjan tekijöitä, mikä tarkoittaa, että tulevaisuudessa meillä ei ole kotimaisilla kielillä perusopetusta tekeviä. Tämä uhkaa jatkuvuutta ja suomenkielisen opetuksen tulevaisuutta korkeakouluissa.

Ilman riittävää määrää suomenkielisiä asiantuntijoita, korkeakoulujen kyky tarjota laadukasta opetusta ja tutkimusta suomen kielellä heikkenee merkittävästi. Muutos voi olla nopea ja sen korjaaminen varmasti hidasta. Samalla suomen kielen sanaston kehitys pysähtyy – tai siis pysähtyi jo. Ruotsin kielen sanastoa saa sieltä, mutta heilläkin on samoja haasteita...

Kielitaidon hankkimisen aikajänne

Emme halua esittää kielitaidon hankkimiselle tarkkaa vuosimäärää tai tasoa. Sen sijaan riittävän kielitaidon hankkiminen voidaan sitoa seuraavaan: kotimaisen kielen oppimisen aikajänneen määrittelyssä voisi olla erilaisia tapoja kuten aika vuosissa, uralla eteneminen tai joihinkin hallinnollisiin tehtäviin pääseminen. Varsinkin tenuren alussa on jo nyt ammatillisesti kovia vaatimuksia suhteessa kokemukseen sekä siviilielämän puolella mahdollinen perheen siirtäminen ja kotouttaminen... Tämä joustavuus mahdollistaisi yksilöllisten tarpeiden huomioimisen ja tukisi paremmin kansainvälisten työntekijöiden integroitumista suomalaiseen työympäristöön. Ehkä merkittävä osa työn ydintehtävistä tehdään englanniksi – muutos on hyväksyttävä – mutta ei kaikkea.

Kuvakielen merkitys – ja ei muuten ole vähenemässä

Merkittävä osa Suomessa koulunsa käyneistä eivät osaa kuvata esimerkiksi matematiikkaa tai ideoitaan havainnollisesti. On tärkeää panostaa siihen, että näitä kykyjä kehitetään ja ylläpidetään – kyse on piirtämisestä ja piirrosten tai kaavioiden lukemisen taidosta.

Kuvakielen hallinta on tärkeää erityisesti teknisillä aloilla, joissa visuaalinen esitystapa on keskeinen osa opetusta ja oppimista. Tai mielikuvittele vain sanalliset ohjeet kuin Ikean huonekalun kokoaminen... Siinä arvostaa selkeää piirtämistä, mikä on luettavissa riippumatta luetusta tai puhutusta kielitaidosta.

Joskus jos syystä tai toisesta ei ole omaa opettajaa aihepiirin, kurssi tai aihe "ostopalveluna" voisi tarjota resilienssiä. Toisen yliopiston henkilö osin etänä ja yksittäisiä opetustilaisuuksia matkustamalla auttaa tuottamaan opetuksen. Malliahan on sovellettu toki ikiaikaisesti vierailijaluentojen muodossa mutta nykyiset etävälineet ja osaaminen voisivat tarjota alustaa laajempiin aiheisiin tai jopa väliaikaisesti kielikysymyksiin. Kunnes kielioppi on edennyt.

Saamen kielen maisteriohjelma

Oulun yliopiston Giellagas-instituutti tarjoaa mahdollisuuden suorittaa maisterin tutkinto saamen kielellä. Tämä on tärkeä askel kohti kielivähemmistöjen tukemista ja heidän urakehityksensä edistämistä. Saamen kielen maisteriohjelma on esimerkki siitä, miten yliopistot voivat tukea ja edistää kielivähemmistöjen asemaa ja tarjota heille mahdollisuuksia kehittyä omalla äidinkielellään. Tämä on erityisen tärkeää saamelaiskulttuurin ja -kielen säilymisen kannalta.

Yhteenveto

Kotimaisten kielten taitajat saattavat jäädä urakehityksessä muiden jalkoihin tai ainakin heidän ammatillinen profiilinsa voi erikoistua huomaamatta ja tarpeettomastikin. Tätä voidaan huomioida myös työehtosopimuksissa, joiden sisällä niin sanotut kielitaitolisat poikkeavat merkittävästi.

Tulevaisuudessa meillä saattaa olla yhteinen työehtosopimus, joka huomioi nämä erot ja tukee tasapuolista urakehitystä kaikille – myös kotimaisten kielten opettelemista. On tärkeää, että korkeakoulut ja yliopistot tunnustavat ja tunnustavat monipuolisen kielitaidon merkityksen ja tekevät tarvittavia muutoksia, jotta suomenkielisten asiantuntijoiden urakehitys ei kärsi.

TEKin Korkeakouluvaliokunta (KKV)

Daniel Valtakari, työelämäasiantuntija, TEK (KKV)